

Právna úprava kontradiktórnosti v anglosaskom trestnom systéme

Marr, S.*

MARR, S.: Právna úprava kontradiktórnosti v anglosaskom trestnom systéme. Právny obzor, 106, 2023, č. 2, s. 145 – 158. <https://doi.org/10.31577/pravnyobzor.2023.2.05>

Legal administration of adversary in the Anglo-Saxon criminal system belongs to an „undoubtedly significant topic“¹, discussed in the ranks of professional public, together with the inherent issue of the legal regulation of elements of adversary in the USA despite, the fact that the issue „is not *terra incognita*“². In the following parts of writing, the author will therefore reflect on the mentioned issue with an exhaustive interpretive arc in an effort to bring the common law system closer to the immanent insight into contradictions and will compare this with the domestic legal system.

Key words: preparatory proceedings, contradiction of elements of preparatory proceedings in the legal system of common law, criminal administration of the United States in comparison with Slovakia

Úvod

Anglosaský trestný právny systém, tiež označovaný ako *common law*, ponúka niekoľko terminologických vymedzení kontradiktórnosti. Demonštratívne možno spomenúť jednu z projektu *Corpus Juris*, v ktorej zmysle možno **za kontradiktórne trestné konanie považovať také, „v ktorom sa rešpektujú zásady rovnosti zbraní, ktoré zaist'uje, aby mali strany prístup k akýmkoľvek dôkazom a argumentom, ktoré boli predložené súdu a ktoré by mohli mať vplyv na prejednanie veci a súdne rozhodnutie“**.³

Kontradiktórne trestné konanie pozná okrem *common law* aj kontinentálny systém avšak z viac-menej výraznými odlišnosťami (vyjadrenými najmä formou **zásad trestného konania** a ich uplatňovaním).

„Pre úplnosť je nutné uviesť, že existuje viacero iných – zmiešaných modelov konania. Ako príklad možno spomenúť tzv. *adverzatívne modely*, uplatňované *Talianskom a Švédskom*, ktoré sústreďujú dokazovanie do konania na súde, v ktorom má byť *takýmto spôsobom zabezpečená rovnosť strán ich motivovaním k procesnej aktivite*.“⁴

* JUDr. Samuel Marr, LL.M., Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky, Právnická fakulta UK v Bratislave.

** Príspevok nevznikol za finančnej podpory žiadnej z grantových schém.

¹ MARR, S., LEŠO, S. *Trestné činy vojenské – Neuposlušnosť rozkazu*. In *Zborník príspevkov z interdisciplinárnej celoštátnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 18. 3. 2021*. Bratislava : Akadémia Policajného zboru. s. 98. ISBN 978-80-8054-910-7.

² MEDVECKÝ, M. *Na prahu studenej vojny. Československé vojenské výzvedné spravodajstvo v rokoch 1945 – 1946*. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2020, s. 4.

³ ŠAMKO, P. Kontradiktórnosť hlavného pojednávania (niektoré teoretické a praktické problémy) In *Odborný online právny časopis PRÁVNE LISTY*. [Online] 2022. [cit. 2.1.2023]. Dostupné na: <http://www.pravne-listy.sk/clanky/a206-kontradiktornost-hlavneho-pojednavania-niektore-teoreticke-a-prakticke-problemy>.

⁴ MARR, S. Prípravné konanie v kontexte problémov aplikačnej praxe. In *Bulletín slovenskej advokácie*. 2022, č. 6, s. 29.

*V relácii k vyššie predznamenaným zásadám trestného konania v spojení s citovaným vymedzením kontradiktórnosti spoločne diferencujúcich kontinentálny a anglosaský právny systém je žiaduce poznamenať, že **kontradiktórnosť ako pojmový znak v sebe subsumuje viacero iných zásad trestného konania.***

Ako príklad možno spomenúť zásadu verejnosti, ústnosti, bezprostrednosti, **rovnosti strán a rovnosti zbraní** – tzv. konfrontačná zásada a podobne. Uvedené zásady sú v úzkej koexistencii so širokým katalógom práv, ako napríklad „právo mať poznatky o všetkých dôkazoch spôsobilých ovplyvniť rozhodnutie vo veci a vyjadriť sa k nim“⁵, „právo mať dost' času na oboznámenie sa s dôkazmi predloženými súdu“⁶ ako aj „právo predkladať dôkazy“⁷.

Rovnako nemožno opomínať okrem komparáciou predmetných systémov identifikovateľných odlišností aj rôznosť v právnoaplikačnej praxi konkrétnych štátov toho istého právneho systému.

Imanentným „pre angloamerický právny systém je, že sa uplatňuje kontradiktórnosť a jej najvýznamnejšou demonštráciou je právo na krížový výsluch“⁸.

Kontradiktórna zásada konvenuje ako anglosaskému, tak kontinentálnemu právnenému systému, a to okrem iného preto, že v oboch systémoch v sebe subsumuje už uvedené zásady.

Stotožňujeme sa s názorom P. Šamka v tom smere, že právnoaplikačná prax ojedinele identifikuje striktné, rigidné inkvizičné právne systémy, a to pre prostý výskyt majoritnej väčšiny zmiešaných právnych systémov. Tieto v sebe kombinujú prvky anglosaského, ako aj kontinentálneho systému práva.

1. Krátka komparácia *common law* a inkvizičného systému

Zastávame názor, že kontradiktórna zásada nepolarizuje oba vyššie uvedené systémy práva *a contrario* je týmto dôvodom:

- **odlišná úloha súdu** (aktívna vs. pasívna – skôr s charakterom konotácie a počovania alebo striktné pasívna obmedzujúca sa výhradne na vedenie pojednávania a rozhodovanie);
- **iné nahliadanie na subjekt majúci povinnosť zistiť skutkový stav** (je ťažiskom zisťovania – konanie pred súdom, alebo ide skôr o prejednávaci princíp ako je to v civilnom konaní, teda otázka dôkazného bremena prokurátora a/alebo súdu).

„Reformovaný model kontinentálneho trestného konania, nadväzujúci na tradície inkvizično-akuzačného kontinentálneho procesu, sa vyznačuje predovšetkým tým, že ho tvoria dve na seba nadväzujúce, ale relatívne samostatné časti – predsúd-

⁵ Vermeulen proti Belgicku.

⁶ Křemár proti Českej republike.

⁷ Clinique des Acacias a iní proti Francúzku.

⁸ LACIAK, O., VASILIK, L. Kontradiktórnosť v trestnom konaní USA ako inšpirácia pre slovenský trestný proces? In *Bulletin slovenskej advokácie*. 2022, č. 7 – 8, s. 21.

ne (prípravné) konanie a konanie na súde.“⁹ Uvedené indikuje existenciu „dvoj-
stupňového“ trestného konania a kumulatívne otvára otázku účelu prípravného vrá-
tane „predprípravného“ trestného konania a konania súdneho.

„Odpoveď na vzniknuté otázky parciálne vyčerpávajú funkcie prípravného kona-
nia. Je nutné sa zmieniť, že **Slovenská republika uplatňuje kontinentálny systém
práva príznačný vyhl'adávacou zásadou, čo je zásadným rozdielom od anglo-ame-
rického modelu systému práva založenom na silne kontradiktórnom princípe repre-
zentovanom dvoma proti sebe stojacimi stranami konania.**“¹⁰

V podmienkach slovenského právneho poriadku je otázka zvýšenej „intervencie“
súdu v pojednávacej fáze (vyjadrujúc subjektívny právny názor podporený niekoľko
ročnou praxou v pozícii orgánu činného v trestnom konaní) problémom spôsobeným
tým, že rezort prokuratúry nedokáže na úrovni všetkých 54 okresných prokuratúr
reálne zabezpečiť želaný – „vákuový stav“, aby prokurátori žalujúci konkrétne trest-
né veci boli zároveň dozorovými prokurátormi z prípravného a logicky predpríprav-
ného štádia trestného konania, čo má v praxi za následok objektívnu neschopnosť na
100 percent naštudovať žalovanú trestnú vec a vždy adekvátne vykonávať výslucho-
vú činnosť na pojednávaní. Otázka pojednávania si „vlastných vecí“ teda vedie k ur-
čitej vynútenej proaktívnej činnosti súdu, čo je však potrebné podrobiť ostentatívnej
kritike, pretože je nepredstaviteľné, aby mal obhajca „prevahu“ nad prokurátorom
v možnosti spis reálne naštudovať a o personálnej poddimenzovanosti sa už nie je
potrebné ani hlbšie vyjadrovať.

Venujúc hlbšiu pozornosť dokazovaniu je potrebné poznamenať, že kontinentál-
ny právny systém je reprezentovaný silným postavením súdu ako aktívneho arbitra
riadiaceho dokazovací proces, stanovujúceho poradie vykonávania dôkazov a po-
dobne. Na druhej strane je pre anglosaský právny systém imanentná určitá pasivita
súdu, ktorý vystupuje nestranne, nepodieľa sa na príprave dôkazov a vykonanie vý-
sluhovej činnosti a z nej pochádzajúcich výpovedí je možné pripustiť iba v nevy-
hnutných prípadoch. Na druhej strane však anglickí sudcovia majú *ex lege* právo
vykonať výsluch stranami nevypočítaného svedka. V tejto spojitosti možno pre úpl-
nosť uviesť, že v kontinentálnom právnom systéme nezaniká zásada *in dubio pro
reo*. Inými slovami nezaniká povinnosť preukázať vinu. Určitou výnimkou je iba
vyhlásenie na hlavnom pojednávaní o spáchaní alebo nepopretí spáchania žalované-
ho trestného činu čomu sa budeme detailnejšie venovať v ďalšej časti tejto spisby.

Rozdiel v *common law* je nesporný, pretože **priznanie obvineného** (ak ho súd
bude považovať za relevantné) v ňom **zbavuje súd povinnosti založiť jeho odsúde-
nie na predchádzajúcich dôkazoch, čomu per analogiam konvenuje absentujúca
kogentná povinnosť prokurátora ďalej preukazovať spáchanie trestnej činnosti.**

⁹ POLÁK, P. Funkcie prípravného konania. In *Zborník príspevkov z celoštátnej vedeckej konferencie
s medzinárodnou účasťou konanej dňa 3. apríla 2014*. Bratislava : Paneurópska vysoká škola, s. 18. ISBN 978-
80-7502-030-7.

¹⁰ MARR, S. Prípravné konanie v kontexte problémov aplikačnej praxe. In *Bulletin slovenskej advokácie*.
2022, č. 6, s. 28.

Pre slovenský trestný právny poriadok je zaužívanou zvyklosťou tzv. silné prípravné konanie, na podklade záverov ktorého prokurátor majúci postavenie *dominus litis* rozhodne, či vo veci podá obžalobu alebo nie. Z uvedeného nie je možno opomíňať silné prežarovanie ústavného princípu prezumovanej nevinoty. Rovnako sa logicky žiada konotáciou poznamenať, že kvalitatívna úroveň prípravného trestného konania determinuje kvalitu konania pred súdom.

Samostatnou témou by bola otázka „efektívneho prípravného“ konania zohľadňujúca všetky atribúty. Tejto téme sa však v snahe o neodchyľovanie sa predznamenávanému obsahovému zameraniu tejto spisby akcentujúceho na kontradiktórnosť v USA vyhneme – resp. obmedzíme sa na nevyhnutnú mieru. Z uvedeného dôvodu len poukazujeme na časový aspekt ako jeden z dominantných determinantov efektívneho prípravného konania s poukazom na čl. 6 ods. 1 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ktorého porušenie je signifikantným príkladom vyčerpania hesla Williama Ewarta Gladstonea „*Justice Delayed Is Justice Denied*“. V uvedenom kontexte pre úplnosť demonštratívne poukazujeme na rozhodnutia EŠLP markantné konkrétne pre Slovenskú právnoaplikačnú prax z hľadiska dĺžky ich trvania, a to konkrétne:

- „*Žiačik proti Slovensku*“¹¹ (trestné konania trvalo 5 rokov, 1 mesiac a 10 dní)
- „*Masár proti Slovensku*“¹²
- „*Loveček a iní proti Slovensku*“¹³
- „*Varnavčín proti Slovensku*“¹⁴

2. Kontradiktórne trestné konanie v Spojených štátoch amerických

Obsahové zameranie tejto spisby (akcentácia na kontradiktórne prvky v USA) sme predznamenali už v perexe, na ktorý v týchto riadkoch nadviažeme analýzou vybraných prvkov kontradiktórnosti, ktoré považujeme za markantné. Na tomto mieste možno hovoriť o informačnom práve (alebo tiež práve na informácie) a práve vyjadriť sa.

USA sú špecifickým štátom z dôvodu dualizmu ich právneho systému, ako aj súdneho systému, čo vychádza z historicko-politického a, samozrejme, právneho usporiadania USA federatívneho charakteru. „Ohniskovou“ normou federácie je, rovnako ako aj pri iných štátnych zriadeniach, ústava, avšak rozdiel je v tom, že štáty federácie majú tiež vlastné ústavy, súdnictvo a právny poriadok.

Rešpektujúc stanovený rozsah nie je možné detailne vyčerpať právnu úpravu toho-ktorého štátu. Z uvedeného dôvodu sa na účely tejto spisby obmedzíme na *Federal Rules of Criminal Procedure* a *Federal Rules of Evidence* s okrajovým presahom na *Federal Rules of Appellate Procedure*.

¹¹ Žiačik proti Slovensku.

¹² Masár proti Slovensku.

¹³ Loveček and iní proti Slovensku.

¹⁴ Varnavčín proti Slovensku.

Bill of rights – Listina práv USA – predstavuje jednotné terminologické označenie prvých desiatich dodatkov k Ústave USA. Tieto normatívne reglementujú – obmedzujú kompetencie federálnej vlády a kumulatívne zakotvujú základné prvky demokracie. Americký normotvorca *expressis verbis* vo svojom právnom poriadku nevymedzil kontradiktórnosť. Na druhej ju môžeme implicitne identifikovať práve v šiestom zo spomenutých prvých desiatich dodatkov k USA ústave. Z tohto článku totiž jednoznačne vyplýva, že „vo všetkých trestných stíhaniach má obvinený právo na rýchle a verejné prerokovanie veci pred nestrannou porotou štátu a okresu, v ktorom mal byť trestný čin spáchaný, ktorej obvod musí vopred určiť zákon, a právo byť informovaný o povahe a dôvodoch obvinenia; právo byť konfrontovaný so svedkami svedčiacimi proti nemu; právo predvolať prostredníctvom štátnych orgánov svedkov vo svoj prospech a právo mať na svoju obhajobu pomoc obhajcu.“¹⁵

Americké kontradiktórne prvky rezultujú taktiež zo zásady rovnosti zbrani a tiež práva na spravodlivý súdny proces. V podmienkach Spojených štátov amerických je striktné kladený dôraz na splnenie oznamovacej povinnosti voči obvineným osobám, ktorým sa musí konkrétne obvinenie oznámiť, a zároveň poskytnúť možnosť k jeho meritu sa vyjadriť. Uvedené práva pritom zaraďujeme medzi federálnou ústavou garantované práva. Povedané inak, sú rešpektované vo všetkých štátoch a súdoch, pričom je nerozhodné, či ide o súd štátny alebo federálny.

2.1 Preliminary criminal proceedings

Americké predsúdne konanie je takpovediac neoddeliteľne späté so „slovenským ekvivalentom“ dohody o vine a treste, takzvanej *plea bargaining*, čo okrem iného vychádza z vysokého percenta ukončenia trestných vecí práve prostredníctvom *plea bargaining*, keď sa trestné veci ani reálne nedostanú pred súd.

Správa *Plea and Charge Bargaining – Research summary* datovaná k 24. januáru 2011 kvantifikuje percento prípadov skončených využitím inštitútu *plea bargaining* na takmer 95 percent. Na slovenské „pomery“ by bolo možné vyniesť pochvalné slová, avšak v prípade USA je tento inštitút podrobovaný sústavnej ostentatívnej kritike. Táto sa dotýka najmä výraznej diskrečnej právomoci *dominus litis*.

V komparácii s právnou úpravou rezortu prokuratúry na Slovensku je v USA trestné stíhanie na úrovni federácie v gescii federálnych prokurátorov (*U.S. attorneys*) podriadených generálnemu prokurátorovi spojených štátov (*U.S. Attorney General*) a trestné stíhanie v jednotlivých štátoch zabezpečujú „štátni“ prokurátori, ktorých označenie sa rôzni v závislosti od toho-ktorého štátu (napr. *State prosecutors, city attorneys, district prosecutors* a podobne).

Spoločným menovateľom – terčom skôr predznamenanej ostentatívnej kritiky je inštitút *plea bargaining*, ktorý osobitne za škodlivý naratív označuje nátlak zo strany prokurátorov na obvinených, aby sa títo v tzv. „slabých prípadoch“ alebo, inak po-

¹⁵ Online webová stránka Najvyššieho súdu USA [Online] 2023. [cit. 2.1.2023]. Dostupné z: https://www.cornell.edu/constitution/-sixth_amandemnt

vedané, „pod ťarchou slabých alebo nepriamych dôkazov“ doznali k trestnej činnosti pod hrozbou jej žalovania a domáhania sa vyššej výmery trestnej sankcie spojenej s trestom odňatia slobody ako prvotne požadovanej v *plea bargaining*.

Pohľadom štatistických ukazovateľov možno konštatovať, že „obvinení, ktorí nepristúpia na dohodu o vine a treste a pokračujú v konaní pred súdom majú štatisticky prísnejšie tresty“.¹⁶

Zásadný rozdiel medzi prípravným trestným konaním v USA a na Slovensku spočíva v tom, že **americké orgány činne v trestnom konaní nemajú obligatórnu povinnosť vyhl'adávať dôkazy svedčiace v prospech obvineného**. Inými slovami, **vyhl'adávacía zásada a zásada zistenia skutkového stavu veci bez dôvodných pochybností je v USA chápaná diametrálne odlišne a podľa subjektívneho právneho názoru autora nesprávne**. Situácia vo vyšetrovaní najmä politických alebo iným kontextom exponovaným pozadím na Slovensku v poslednom období totiž viac než signifikantne demonštruje moc štátu, ktorej sa „neprávnik“ alebo človek bez peňazí právneho servisu môže domôcť tak akurát „vo sne“. **Kvalifikovaná obhajoba nie je štandardom a rovnako o nej nemôžeme hovoriť ani pri všetkých „ex offo“ obhajoch a dokonca ani pri tých zvolených. V tomto kontexte preto vyznieva možnosť kvalifikovanej „sebaobhajoby“ osobou bez právneho vzdelania alebo už spomenutých zdrojov na právny servis priam cynicky. Vzhľadom na prezentovanú argumentáciu považujeme inšpirovanie sa modelom USA za „nešťastné“ a *contrario* zotrvanie na ústavnom a medzinárodnom princípe prezumpcie neviny a povinnosti túto dokázať je esenciálne pre právny štát, ktorého úlohou „v rámci potláčania kriminality je dodržiavať základné paradigmy demokratického a právneho štátu, ktorý rešpektuje základné práva a slobody každého, teda aj páchatela“.**¹⁷

V USA nie je nič výnimočné, že vzhľadom na uvedenú právnu úpravu sa obvinená osoba obracia na služby súkromných vyšetrovateľov. Je pravdou, že aj v podmienkach Slovenskej republiky je takáto možnosť v trestnom konaní (najmä prípravnom) prípustná. Ide o „možnosť advokáta zabezpečovať dôkazy prostredníctvom tretích osôb. V tomto smere autor poukazuje na možnosť postupu v zmysle § 4 ods. 1, najmä písm. a) až d) a písm. f) zákona číslo 473/2005 Z. z. o súkromnej bezpečnosti“.¹⁸ **Takéto „zobligatornenie“ postupu advokátov v podmienkach tuzemského právneho priestoru motivované prostou možnosťou získať dôkazy v mandantov prospech je, samozrejme, okrem iného poznačené predražovaním obhajoby a diskriminovaním nedostatočne bonitných osôb.**

¹⁶ Online webová stránka Ministerstva spravodlivosti USA [online] 2023. [cit. 4.1.2023]. Dostupné na: <https://bja.ojp.gov/sites/-g/files/xyckuh186/files/-media/document/Plea-BargainingResearch-Summary.pdf>.

¹⁷ ČENTĚŠ, J., BELEŠ, A., ŠANTA, J. Primeranosť trestu prepadnutia veci a ochranného opatrenia zhabania veci. In Bratislavské právnické fórum 2020. Zborník príspevkov s medzinárodnej vedeckej konferencie 6. – 7. februára 2020 na tému Ukladanie trestov a ich výkon. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2020, s. 174.

¹⁸ MARR, S. Prípravné konanie v kontexte problémov aplikačnej praxe. In *Bulletin slovenskej advokácie*. 2022, č. 6, s. 35.

Americký trestný právny systém nepozná „TO-čko“ ani „199-nu“ a aj samotné obvinenie je determinované predchádzajúcim súborom viacerých krokov. Trestné konanie (ktoré „je pojmom najširším“¹⁹) sa teda v USA začína buď priamo zadržiacim úkonom (v podmienkach SR ide o „199-nové“ začatie vo veci práve na základe úkonu), alebo tzv. *complaint*, teda akousi žiadosťou o vydanie. O *complaint* prí náleží rozhodovať sudcovi magistrálneho súdu alebo ním poverenému súdному úradníkovi po tom, ako mu je doručená spravidla príslušníkom polície, avšak pre úplnosť je potrebné poznamenať, že legislatíva niektorých štátov umožňuje *complaint* podať aj súkromnej osobe tvrdiacej, že na nej alebo voči nej bol spáchaný trestný čin.

Konaniu pred súdom teda z logiky veci predchádzajú samostatné vývojové štádiá (na ktoré budeme reflektovať v nasledujúcich kapitolách), ktorých cieľom je objektivizovať relevanciu ďalšieho priebehu trestného konania, čo sa v USA označuje ako *probable cause*.

2.1.1 Initial Apperance

Predmetné, teda prvé vývojové štádium trestného konania zahŕňa ustanovenie sa obvineného pred súd za účelom verifikovania dôvodnosti ďalšieho vedenia trestného konania. Dôvodnosť sa odvodzuje od objektivizovania skutočnosti, či bol trestný čin vôbec spáchaný a ak áno, kým.

Kontradiktórne prvky imanentné tomuto vývojovému štádiu sú reprezentované právom na informácie. **V zločinových veciach má súd informačnú povinnosť voči obvinenému, ktorého musí informovať „o povahe a dôvodoch obvinenia na základe vydaného complaint a jeho príloh a poučiť ho o jeho ďalších právach“²⁰.**

V kontexte poučovacej povinnosti súdu voči obvinenému/ným je vhodné poukázať na rozhodnutie amerického najvyššieho súdu vo veci napríklad *Miranda vs. Arizona*, keď súd rozhodol, že „**prokuratúra nesmie použiť vyhlásenia, či už v prospech alebo v neprospech, ktoré vyplývajú z väzobného výsluchu vo väzbe, pokiaľ nepreukáže použitie procesných záruk účinných na zabezpečenie výsady proti sebaobviňovaniu**“²¹, ako aj na významné rozhodnutie vo veci *The people, etc., Respondent, v. Michael Vignera*, keď súd mesta *New York* rozhodol, že „**Vignera nebol pred výsluchom detektívom a asistentom prokurátora upozornený na žiadne zo svojich práv. Na ochranu týchto práv sa nepodnikli žiadne ďalšie kroky. Nebol teda účinne informovaný o svojej výsade piateho dodatku ani o svojom práve mať k dispozícii právneho zástupcu.**“²² Pokračujúc v demonštratívnom výpočte markantných rozhodnutí súdnych autorít Spojených štátov možno tiež poukázať na rozhodnutie vo veci *Stewart vs. California*, keď súd rozhodol, že menovaný, **pôvodne**

¹⁹ ČENTĚŠ, J. a kol. *Trestný poriadok. Veľký komentár*. 4. vyd. Bratislava : Eurokódex, 2019, s. 38.

²⁰ Article 5, letter. d) Federal Rules of Criminal Procedure – Procedure in felony cases.

²¹ *Miranda vs. Arizona*.

²² *Vignera vs. New York*

odsúdený na trest smrti, sa oslobodzuje s dôvodením viažucim sa na porušenie jeho práv. Súd konkrétne konštatoval, že „*Stewart mal byť poučený o svojom práve odoprieť výpoveď a o svojom práve na právne poradenstvo*“²³.

V prečinných trestných veciach je informačná povinnosť súdu voči obvinenému o čosi „voľnejšia“. Súd nemá ergo zákonom stanovenú povinnosť oboznamovať obvineného s dôkazmi preukazujúcimi jeho vinu. V prípade *petty offences crimes* súd obvineného informuje iba o obsahu samotného obvinenia, právnej kvalifikácii a trestoch pripadajúcich eventuálne v úvahu. Ďalej tiež obvineného poučuje v zmysle *nemo tenetur se ipsum accusare* (najmä možnosť nevy-povedať).

2.1.2 Predbežné prejednanie – vypočutie

Vývojové štádium predbežného prejednávania – vypočutia realizovaného pred magistrálnym súdom predstavuje spravidla obligatórne štádium trestného procesu. Výnimky z obligatórnosti normuje americký ústavodarca vo federálnej ústave v článku 5.1. Napríklad ide o prípad, ak sa obvinený dobrovoľne vzdá svojho dispozičného práva byť vypočutý. Toto štádium „sa uskutoční do 14 dní od initial appearance, ak je obvinený vo väzbe, alebo do 21 dní, ak je stíhaný na slobode. Ak súd usúdi, že nie je dostatočný dôvod na ďalšie stíhanie obvineného, prepustí obvineného na slobodu a zruší complaint. Toto rozhodnutie nezakladá prekážku *res iudicata*.“²⁴

Kontradiktórne prvky tohto vývojového štádia nesporne reprezentuje právo obvineného vykonať výsluchovú činnosť prostredníctvom kladenia otázok svedkom protistrany, a to aj sugestívnych alebo kapciózných, čo je v podmienkach slovenského trestného práva signifikantným konaním *contra legem*.

Tuzemská úprava Trestného poriadku obsahuje kategoricky imperatív zakazujúci takýto charakter otázok najmä v ustanoveniach § 122 ods. 3 Trestného poriadku a § 258 ods. 1 naposledy uvedeného zákona. Obe uvedené ustanovenia Trestného poriadku rezultujú v záver o zákaze kladenia takých otázok „v ktorých je naznačená odpoveď (otázky sugestívne) a otázky predstierajúce nepravdivú, klamlivú skutočnosť (otázky kapciózne)“²⁵. Jednoznačný zákaz je podporovaný tiež bohatou judikatúrou vnútroštátnych súdnych autorít (napríklad R 49/1968-II), vrátane ústavného súdu a ESLP. Vzhľadom na absenciu plurality právnych názorov na tuzemskej úrovni vo vzťahu k sugestívnym a kapcióznym otázkam len záverom konštatujeme, že „záujem na zistení skutkového stavu veci, t. j. objasnení trestného činu a jeho páchatela, nesmie byť nadradený zásade zákonnosti, pretože by to mohlo viesť k snahe zistiť pravdu za každú cenu, teda aj za cenu porušenia zá-

²³ Stewart vs. California

²⁴ LACIAK, O., VASILIK, L. Kontradiktórnosť v trestnom konaní USA ako inšpirácia pre slovenský trestný proces? In *Bulletin slovenskej advokácie*. 2022, č. 7 – 8, s. 23.

²⁵ ČENTĚŠ, J. a kol. *Trestný poriadok. Veľký komentár*. 5. vyd. Bratislava : Eurokódex, 2022, s. 412.

kona“²⁶, pričom právna úprava USA je v tomto smere pre Slovenskú republiku nerozhodná.

Ďalším kontradiktórnym prvkom je právo obvineného na predkladanie dôkazov, avšak bez zákonnej možnosti namietat' neprocesný alebo nezákonný charakter iných, voči nemu smerujúcich dôkazov, čo je v slovenskom právnom systéme nepredstaviteľné. Uvedené pravidlá sa totiž okrem iného „*nevzťahujú na predbežné preskúmania a predbežné prejednanie veci*.“²⁷ Takáto právna úprava následne umožňuje pripustiť aj dôkazy z kategórie *hearsay evidence*, teda rôzne nepriame dôkazy, dôkazy získané formou výpovedí nepriamych svedkov, často označované ako dôkazy z počutia. Ide o naozaj nešťastný prvok v trestnom systéme USA (vyjadrujúc subjektívny právny názor), pretože umožňuje postupom v zmysle čl. 801 *Federal Rules of Criminal Procedure* pripustiť nenamietateľný výsluch nepriameho svedka bez predchádzajúceho výsluchu primárneho svedka a iné v podmienkach slovenského trestného práva ťažko predstaviteľné „javy“.

Povaha predmetného vývojového štádia trestného konania neposkytuje vhodné možnosti aplikácie formálneho dokazovania. Inými slovami: „*v tomto štádiu ešte nie je priestor na namietanie nezákonnosti dôkazu alebo hearsay evidence*“²⁸.

2.1.3 Veľká porota

Počet členov tohto vyšetrovacieho orgánu, v USA nazývanom *Grand Jury*, sa pohybuje od 16 do 23 porotcov. Vo veciach týkajúcich sa zločinov rozhoduje o podaní obžaloby.

V prípade trestných činov s nižšou spoločenskou škodlivosťou, resp. nebezpečnosťou, ktorých horná hranica trestnej sadzby neprevýši jeden rok, predpokladá americký zákonodarca spravidla postup normatívne reglementovaný *Rule 58* písm. b) *Federal Rules of Criminal Procedure*, teda pokračovanie v trestnom konaní nie je obligatórne podmienené podaním obžaloby, ale postačuje *complaint*, prípadne rozhodnutie štátneho zástupcu.

Pre úplnosť poznamenávame, že taktiež zločinné veci s hornou hranicou trestnej sadzby prevyšujúcou jeden rok môžu byť stíhané na podklade *complaint* alebo *information*, avšak za splnenia obligatórnej podmienky vzdania sa práva obvineného na jeho ďalšie trestné stíhanie prostredníctvom podanej obžaloby, samozrejme, po jeho predchádzajúcom kumulatívne náležitom poučení.

Na tomto mieste sa žiada opakovane poznamenať, že *Grand Jury* je vyšetrovacím orgánom s konotáciou, že v tomto vývojovom štádiu trestného konania nedochádza k uplatňovaniu kontradiktórných prvkov okrem iného z toho dôvodu, že za-

²⁶ ČENTÉŠ, J., ŠANTA, J. K niektorým aplikačným poznatkom prokurátorov k zákonnosti vykonávania dôkazov. In Bratislavské právnické fórum 2019. Zborník príspevkov s medzinárodnej vedeckej konferencie 14. – 15. februára 2019 na tému *Zákonnosť a prípustnosť dôkazov v trestnom konaní*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2019, s. 31.

²⁷ Article 1101, letter. d) ods. 3 *Federal Rules of Criminal Procedure*.

²⁸ *Giordenello vs. USA*.

sadnutia Veľkej poroty nie sú verejné a je na nich vykonávaná výsluchová činnosť svedkov a znalcov, **avšak bez akejkoľvek účasti obhajoby**. Z pohľadu slovenskej právnej úpravy ide o „zaujímavé“ vývojové štádium, ktoré umožňuje okrem „klasických“ dôkazov pripustiť alebo vykonať *hearsay evidence*, avšak *pro futuro* sú tieto dôkazy v konaní pred súdom s poukazom na štvrtý a piaty dodatok *Federal Rules of Criminal Procedure* nepoužiteľné.

Grand Jury v závere prijme rozhodnutie podať obžalobu – *True Bill Indictment* alebo formálne upovedomí súd a obhajobu o *No Bill*, teda rozhodnutí prokurátora nepokračovať v trestnom konaní pred súdom, čo však nepredstavuje prekážku právoplatne skončenej – rozsúdenej veci *res iudicata*.

2.1.4 Obžaloba

S podaním obžaloby (ktorej podanie je v dispozitívnej kompetencii prokurátora rovnako ako v tuzemskom trestnom práve) spája toto vývojové štádium trestného konania začiatok konania na súde. Ďalším spoločným „znakom“ je, že rovnako ako v podmienkach slovenského trestného súdnictva, aj v podmienkach USA je toto štádium ovládané zásadou verejnosti, a tiež sa v ňom uplatňuje právo na informácie, verifikuje sa obdržanie rovnopisu *arraignment* obžalovaným a následne sa obžalovanému americkým ekvivalentom slovenského postupu podľa § 258 ods. 1 Trestného poriadku umožní vyhlásenie:

- že je vinný (*plea guilty*);
- že je nevinný (*plea of not guilty*);
- že **nepopiera ani nepriznáva trestnú činnosť za vinu mu kladenú (*no contest plea*)**.

V krátkej reakcii na tuzemskú právnu úpravu konotáciou uvádzame, že slovenský zákonodarca v uvedenom ustanovení § 258 ods. 1 Trestného poriadku predpokladá prijatie vyhlásenia obžalovaného normované v ustanovení § 257 ods. 1 písm. a) až c) naposledy uvedeného zákona. **Uvedené vyhlásenia sú takmer zhodné s americkými. Identifikovali sme však rozdiely, na ktoré budeme v nasledujúcich riadkoch reflektovať.**

V USA po prijatí vyhlásenia o vine sa obžalovaný vzdáva práva na svoje verejné kontradiktórne vypočutie a ďalšie prejednanie veci. Vzhľadom na uvedené sa preto *in fine* pristúpi k otázke rozhodnutia o treste. Možno konštatovať, že ide o viac-menej rovnakú právnu úpravu. Nad rámec rozvedeného poznamenávame, že **slovenský zákonodarca neumožňuje rozhodnutie prijaté na podklade predmetného vyhlásenia napadnúť „odvolaním ani dovolaním, okrem dovolacieho dôvodu, ak by závažným spôsobom bolo porušené právo na obhajobu“²⁹.**

Dovolací dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku nie je samostatnou témou tejto spisby, a preto mu nebudeme venovať vyčerpávajúcejší výkladový

²⁹ ČENTĚŠ, J. a kol. *Trestný poriadok. Veľký Komentár. 5 Aktualizované vydanie*. Bratislava : Eurokódex, 2022, s. 637.

oblúk, ale dovoľíme si len príkladmo poukázať na aktuálnu judikatúru Ústavného súdu SR a EŠP vymedzujúcou **aké iné dovolacie dôvody uvedené v taxatívnom výpočte ustanovenia § 371 ods. 1 Trestného poriadku subsumuje právo na obhajobu** (napríklad nezákonné zloženie senátu a podobne). „*Ministerstvo spravodlivosti SR aplikovalo nesprávny výklad, ak tvrdilo, že minister spravodlivosti nemôže napadnúť rozsudok, ktorým bola schválená dohoda o vine a treste z dôvodu, ktorý možno subsumovať pod iné písmeno § 371 ods. 1 Tr. por ako pod písm. c) ...rozhodnutie súdu, ktorý rozhodoval v nezákonnom zložení, napĺňa dovolací dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. b) Tr. por.*“³⁰). Ústavný súd v citovanom náleze konštatoval, že „*aplikovaním takého výkladu Trestného poriadku Ministerstvo spravodlivosti SR porušilo ústavné právo na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR*“.³¹

No contest plea, teda **nepopretie a ani nepriznanie** žalovaného skutku, **slovenská právna úprava nepozná**. Inými slovami: **slovenský zákonodarca umožňuje žalovanému iba nepoprieť spáchanie skutku a nie aj tento kumulatívne nepriznať**, čo je podľa nášho právneho názoru „minimálne“ v podmienkach slovenskej právnej úpravy plne logické, pretože žalovaný má právo žalovaný skutok/ty **priznať, použiť vylučovaciu spojku „alebo“ nepoprieť s účinkami meritórneho rozhodnutia** (v prípade prijatia takéhoto vyhlásenia súdom) **alebo vykonať vyhlásenie, že sa necíti vinným a pokračovať v štandardnom konaní, neskôr napadnuteľnom riadnym opravným prostriedkom**.

Americkú úpravu „nepopretia a kumulatívneho nepriznania“ preto považujeme za nešťastnú. Má totiž rovnaké účinky ako priznanie viny, a zároveň umožňuje obžalovanému preskúmať konkrétne zamietnuté *pretrial motions*, pričom „*ak mu odvolací súd po ich preskúmaní vyhovie, môže obžalovaný vziať nolo contendere spät*“.³²

Záverom k problematike vyhlásení sa žiada reagovať na **zákonom nepredpokladanú formu vyhlásenia** (v podmienkach SR aj USA), a to nevykonanie žiadneho zo **zákonom predpokladaných vyhlásení**. „*V prípade, že obžalovaný sa vyjadrí, že nechce urobiť žiadne vyhlásenie, postup súdu bude rovnaký, ako keby obžalovaný vyhlásil, že je nevinný, a teda sa bude viesť dokazovanie v celom rozsahu obžaloby*“.³³ Analýza kontradiktórnych prvkov v predsúdnom konaní je neoddeliteľne spojená a vykladaná vo svetle právnej úpravy *Rule 16 (Discovery and Inspection) Federal Rules of Criminal Procedure*.

Na tomto mieste sa v kontexte doposiaľ rozvedeného žiada konotácia s demonštratívnym odkazom na judikatúru USA v tom smere, že ak „*vláda zadržíava dôkazy, ktoré sú podstatné na určenie viny alebo potrestanie obžalovaného v trestnom konaní, porušuje ústavné právo obžalovaného na riadny proces*“.³⁴

³⁰ III. ÚS 220/2011-53.

³¹ Tamže.

³² LACIAK, O., VASILIK, L. Kontradiktórnosť v trestnom konaní USA ako inšpirácia pre slovenský trestný proces? In *Bulletin slovenskej advokácie*. 2022, č. 7 – 8, s. 24.

³³ ČENTĚŠ, J. a kol. Trestný poriadok. Veľký komentár. 5. vyd. Bratislava : Eurokódex, 2022, s. 637.

³⁴ Brady vs. Maryland.

Inšpirácie v trestnom systéme USA (vzhľadom na niektoré naše už formulované právne názory priamo v tejto alebo v doterajšej publikačnej činnosti všeobecne) nachádzame ojedinele, skôr zriedka. Na druhej strane úprimne **pozitívne vnímame obligatórnu povinnosť prokurátora v americkom trestnom systéme „sprístupniť všetky benefity poskytnuté tzv. spolupracujúcim obvineným, ktorí usvedčujú iných obvinených“**³⁵, a túto považujeme za inšpiratívnu v rovine úvah z hľadiska *de lege ferenda* na prijatie legislatívnych opatrení vo vzťahu k Trestnému poriadku.

Na samotný záver tejto kapitoly predsa len **ostentatívnej kritike podrobíme absenciu akéhokoľvek ustanovenia charakteru *ius cogens* ukladajúceho prokurátorovi povinnosť vyhl'adávať dôkazy oslabujúce záver o vine obžalovaného. Je z nášho uhla pohľadu neprijateľná prípadná argumentácia v tom smere, že kontradiktórnosť je zabezpečená povinnosťou prokurátora poskytnúť na vyžiadanie postupom podľa *Rule 16 3 Federal Rules of Criminal Procedure* obhajobe dôkazy v jej prospech, pretože samotná otázka absentujúcej povinnosti ich získavania priamo determinuje ich samotnú existenciu a prípadnú kvalitu. Uvedené preto považujeme za akési teoretizovanie o kontradiktórnosti ako reálny kontradiktórny prvok.**

Záver

Americké predsúdne trestné konanie je doslova diametrálne odlišné od jeho slovenskej právnej podoby, najmä s akcentáciou na postavenie prokuratúry a kompetenčný rozsah právomocí prokurátorov. Uvedené v tuzemskom právnom priestore „nie je možné vnímať iba prostredníctvom strohej legálnej definície“³⁶ prokuratúry. „Prokuratúra je orgánom *sui generis* ochrany práva, ktorému toto postavenie priznal aj Ústavný súd Slovenskej republiky.“³⁷ V podmienkach Slovenskej republiky predstavuje prokuratúra „univerzálny orgán ochrany objektívneho práva vo verejnom záujme“³⁸ a dozorová činnosť prokurátora v prípravnom konaní je definovateľná ako „systematická a cieľavedomá kontrolná činnosť, ktorej cieľom je zaistiť zákonnosť predsúdnej fázy trestného konania.“³⁹

Kriticky vnímame už skôr ostentatívnej kritike podrobenú „sebaobhajobu“, najmä v prípade osôb bez právneho vzdelania alebo nedostatočne bonitných osôb nemajúcich finančné prostriedky na uhradenie kvalitného právneho servisu. Samozrejme, nie je opomenuteľná *lege artis* možnosť pána sporu rezignovať na akékoľvek vyhl'adávanie dôkazov v prospech obvineného. Sme presved-

³⁵ LACIAK, O., VASILIK, L. Kontradiktórnosť v trestnom konaní USA ako inšpirácia pre slovenský trestný proces? In *Bulletin slovenskej advokácie*. 2022, č. 7 – 8, s. 24.

³⁶ MARR, S. Aplikačné problémy výkonu dozorovej činnosti prokurátora v trestnom konaní. In *Justičná revue*. Roč. 74, 2022, č. 10, s. 1115.

³⁷ Tamže.

³⁸ PALÚŠ, I. *Ústavné právo Slovenskej republiky*. Košice : Fakulta verejnej správy UPJŠ, 2016, s. 410.

³⁹ STRÉMY, T., POPÉLYOVÁ, K., OZORÁKOVÁ, L. *Prokuratúra v podmienkach Európskej únie*. Bratislava : C. H. Beck, 2021, s. 9.

čení, že **uvedené signifikantne znevýhodňuje obvineného a stavia ho do nerovnovážneho postavenia**. Je potrebné uvedomiť si, že v dynamicky sa meniacej spoločnosti a s tým spojenými sofistikovanými trendmi páchania trestnej činnosti sú „časy, keď staré zásady postačovali na usmernenie správania všetkých dotknutých osôb nenávratnou minulosťou.“⁴⁰ „Predchádzajúca veta ako základnú esenciu pre naplnenie jej merita predpokladá existujúci systém adekvátnych a účinných záruk, **najmä vo forme precizovaných právnych textov jednotlivých zákonov.**“⁴¹

Sme presvedčení o kvalitatívne precíznejšej a o racionálne jadro viac opretej právnej úprave Slovenskej republiky, ako aj iných európskych krajín, najmä krajín V4, ako tej americkej. Táto by sa v tomto smere mohla a mala byť inšpirovať ak nie priamo slovenskou alebo českou, tak minimálne európskou optikou nahliadania na prípravné konanie.

Americký ekvivalent dohody o vine a treste je doslova vstupenkou do veľkého neznáma, v ktorom obvinený za nejasných okolností negociuje trest s prokurátorom.

Otázka rovnosti zbrani je esenciálna pre ďalšie zákonné súdne konanie, eliminuje výskyt *arbitrary* a/alebo *unlawfull* obžalôb a kumulatívne tiež odbreňuje súdy od agendy tohto typu. Zároveň taktiež predchádza vzniku justičných omylov.

Literatúra

- BAJTGOVSKÁ, D. Repetitórium histórie odpočúvania na Slovensku. In *Aktuálne otázky trestného práva v teórii a praxi. Zborník príspevkov s medzinárodnej vedeckej konferencie*. Bratislava : Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2020, s. 149 – 156. ISBN 978-80-8054-859-9
- ČENTĚŠ, J. a kol. *Trestný poriadok. Veľký komentár*. 4. vyd. Bratislava : Eurokódex, 2019. ISBN 978-80-8155-087-4
- ČENTĚŠ, J., ŠANTA, J. K niektorým aplikačným poznatkom prokurátorov k zákonnosti vykonávania dôkazov. In *Bratislavské právnické fórum 2019. Zborník príspevkov s medzinárodnej vedeckej konferencie 14. – 15. februára 2019 na tému: Zákonnosť a prípustnosť dôkazov v trestnom konaní*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2019, s. 30 – 40. ISBN 978-80-7160-520-1
- ČENTĚŠ, J., BELEŠ, A., ŠANTA, J. Primeranosť trestu prepadnutia veci a ochranného opatrenia zhabania vecí. In *Bratislavské právnické fórum 2020. Zborník príspevkov s medzinárodnej vedeckej konferencie 6 – 7. februára 2020 na tému Ukladanie trestov a ich výkon*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2020, s. 172 – 182. ISBN 978-80-7160-557-7
- ČENTĚŠ, J. a kol. *Trestný poriadok. Veľký komentár*. 5. vyd. Bratislava : Eurokódex, 2022. ISBN 978-80-8155-109-3
- HAJDÚKOVÁ, T., KOVÁCS, T. Kvantitatívna analýza náročnosti prípravného konania z hľadiska jeho trvania pre obzvlášť závažné zločiny na území Slovenskej republiky. In *Policajná teória a prax*. 2021, s. 3. ISSN 1335-1370
- LACIAK, O., VASILIK, L. Kontradiktórnosť v trestnom konaní USA ako inšpirácia pre slovenský trestný proces? In *Bulletin slovenskej advokácie*. č. 7 – 8, 2022, s. 21 – 27. ISSN 1335-1079

⁴⁰ HAJDÚKOVÁ, T., KOVÁCS, T. Kvantitatívna analýza náročnosti prípravného konania z hľadiska jeho trvania pre obzvlášť závažné zločiny na území Slovenskej republiky. In *Policajná teória a prax*. 2021, č. 2, s. 3.

⁴¹ BAJTGOVSKÁ, D. Repetitórium histórie odpočúvania na Slovensku. In *Aktuálne otázky trestného práva v teórii a praxi. Zborník príspevkov s medzinárodnej vedeckej konferencie*. Bratislava : Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2020, s. 155.

- MARR, S., LEŠO, S. Trestné činy vojenské – Neuposlušnosť rozkazu. In *Zborník príspevkov z interdisciplinárnej celoštátnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 18. 3. 2021*. Bratislava : Akadémia Policajného zboru, 2021, s. 98. ISBN: 978-80-8054-910-7
- MARR, S. Prípravné konanie v kontexte problémov aplikačnej praxe. In *Bulletin slovenskej advokácie*. 2022, č. 6, s. 28 – 36. ISSN 1335-1079
- MARR, S. Aplikačné problémy výkonu dozorovej činnosti prokurátora v trestnom konaní. In *Justičná revue*. Roč. 74, 2022, č. 10, s. 1114 – 1129. ISSN 1335-6461
- MEDVECKÝ, M. *Na prahu studenej vojny. Československé vojenské výzvedné spravodajstvo v rokoch 1945 – 1946*. Bratislava : Vojenský historický ústav, 2020. ISBN 978-80-89523-62-0
- PALÚŠ I. a kol. *Ústavné právo Slovenskej republiky*. 2. vyd. Košice : UPJŠ, 2016. ISBN 9788081524424
- POLÁK, P. Funkcie prípravného konania. In *Zborník príspevkov z celoštátnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 3. 4. 2014*. Bratislava : Paneurópska vysoká škola, 2014, s.18. ISBN 978-80-7502-030-7
- STRÉMY, T., POPÉLYOVÁ, K., OZORÁKOVÁ, L. *Prokuratúra v podmienkach Európskej únie*. Bratislava : C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-8232-008-7
- ŠAMKO, P. Kontradiktornosť hlavného pojednávania (niektoré teoretické a praktické problémy) In *Odborný online právny časopis PRÁVNE LISTY*. [Online] 2022. [cit. 2.1.2023]. Dostupné na: <http://www.pravnelisty.sk/clanky/a206-kontradiktornost-hlavneho-pojednavania-niektore-teoreticke-a-practicke-problemy>
- Online webová stránka Najvyššieho súdu USA [Online] 2023. [cit. 2.1.2023]. Dostupné na: https://www.cornell.edu/constitution/-sixth_amandemnt
- Online webová stránka Ministerstva spravodlivosti USA [Online] 2023. [cit. 4.1.2023]. Dostupné na: <https://bja.ojp.gov/sites/-g/files/xyckuh186/files/-media/document/Plea-BargainingResearch-Summary.pdf>
- Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 220/2011-53 z 6. marca 2012
- Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 20. februára 1996 vo veci Vermeulen vs. Belgicko
- Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 3. marca 2000 vo veci Křemár proti Českej republike
- Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva zo 7. januára 2003 vo veci Žiačik proti Slovensku
- Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 13. októbra 2005 vo veci Clinique des Acacias a iní proti Francúzsku
- Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 18. januára 2011 vo veci Varnavčín proti Slovensku
- Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 21. marca 2011 vo veci Loveček a iní proti Slovensku
- Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 3. mája 2012 vo veci Masár proti Slovensku
- Rozhodnutie Najvyššieho súdu Spojených štátov amerických z 30. júna 1958 vo veci Giordenello vs. USA, 357 USA. 480
- Rozhodnutie súdu mesta Maryland z 18. marca 1963 vo veci Brady vs. Maryland, 373 U.S. 83
- Rozhodnutie Najvyššieho súdu Spojených štátov amerických z 25. marca 1965 vo veci Stewart vs. California, Crim. No. 7662
- Rozhodnutie odvolacieho súdu mesta New York z 15. apríla 1965 vo veci Vignera vs. New York, 383 USA. 494
- Rozhodnutie Najvyššieho súdu Spojených štátov amerických z 13. júna 1966 vo veci Miranda vs. Arizona, 384 USA. 436, 444